

Державний департамент США

Міжнародний звіт щодо релігійної свободи за 2005 рік

Випущений Відділом з питань демократії, прав людини та праці

УКРАЇНА

Конституція України 1996 року і Закон "Про свободу совісті та релігійні організації" 1991 року гарантують громадянам свободу віросповідання. Уряд в цілому шанує це право, однак виникали окремі проблеми на локальному рівні, часом внаслідок того, що місцеві органи влади підтримували одну із сторін у конфліктах між релігійними організаціями. Релігійні громади всіх спрямувань мають сприятливі умови для своєї діяльності, проте деякі місцеві чиновники іноді стають на перешкоді представникам релігійних меншин і нетрадиційних релігій при реєстрації парафій і придбанні чи оренді майна.

Істотних змін у становищі релігійної свободи за період, висвітлений у даному звіті, немає, і урядова політика, як і раніше, була спрямована на забезпечення свободи віросповідання. Залишалися проблеми, пов'язані з реєстраційними і майновими питаннями, втім, уряд продовжував сприяти поверненню релігійним громадам деяких об'єктів, що перебувають у комунальній власності.

В цілому мирні міжконфесійні відносини у суспільстві сприяли релігійній свободі. Однак, особливо під час і після Помаранчевої революції 2004 року, траплялися окремі випадки, зокрема у стосунках між лідерами конкуруючих конфесій однієї й тієї самої віри. Мали місце і поодинокі прояви антисемітизму та антиісламських настроїв. Форум для вирішення суперечок і обговорення законопроектів, які стосуються релігійної діяльності, забезпечує Всеукраїнська рада церков, створена 1996 року.

Уряд Сполучених Штатів обговорює питання релігійної свободи з українським урядом у загальному контексті своєї політики, спрямованої на захист прав людини.

Розділ I. Релігійна демографія

Площа України становить 603 700 квадратних кілометрів, а населення - 48, 44 мільйона чоловік. Кількість тих, хто вважає себе віруючими, за даними різних досліджень, коливається у широких межах. За результатами загальнонаціонального опитування, проведеного Центром Разумкова у жовтні 2003 року, віруючими визнають себе 75,2% громадян України. 37,4% опитаних повідомили, що ходять до церкви, а 21,9% відповіли, що не вірять у Бога. На 1 січня 2005 року у країні було 29 699 релігійних організацій, у тому числі 28 481 зареєстрована релігійна громада. За даними уряду, в Україні діє близько 1106 незареєстрованих релігійних громад. Понад 90% релігійно активного населення країни є християнами, переважно православними. Релігійне життя зазвичай активніше у західній частині країни.

У вересні 2004 року авторитетна газета "День" оприлюднила результати опитування, проведеного Всеукраїнською соціологічною службою. З усіх респондентів, які вважають себе віруючими, 50,44% асоціюють себе з Українською православною церквою Київського патріархату; 26,13% - з Українською православною церквою Московського патріархату; 8,02% - з Українською греко-католицькою церквою, яку іноді називають уніатською церквою або католицькою церквою візантійського (східного) обряду; 7,21% - з Українською автокефальною православною церквою. Ще 2,19% опитаних вважає себе римо-католиками, стільки ж - протестантами, 0,63% - іудеями, а решта, тобто 3,2%, відносить себе до "інших деномінацій".

Українська православна церква Московського патріархату (УПЦ МП) має 36 єпархій і 10 566 зареєстрованих громад, переважна більшість яких зосереджена у центральній, південній та східній частинах країни. УПЦ МП очолює Митрополит Київський Володимир (Сабодан). УПЦ МП, в якій налічується 8936 священників, називає себе Українською православною церквою.

Українську православну церкву Київського патріархату (УПЦ КП) утворено після проголошення незалежності (1992 р.). З 1995 року її очолює патріарх Філарет (Денисенко), колишній митрополит Києва і всієї Руси-України Російської православної церкви. УПЦ КП має 31 єпархію і 3484 зареєстрованих громад, близько 60% яких

розташовані у західному регіоні України. УПЦ КП не визнає УПЦ МП, яка прилюдно називає митрополита Філарета "розкольником". УПЦ КП налічує 2693 священики.

Українська Автокефальна православна церква (УАПЦ) - найменша з трьох головних православних церков України. Заснована у 1919 році у Києві та легалізована у 1989 році, УАПЦ налічує 702 священики, має у своєму складі 12 єпархій і 1172 зареєстровані громади, здебільшого на заході країни. В інтересах можливого майбутнього об'єднання з іншими православними церквами УАПЦ не обирала наступника покійного патріарха Дмитрія. УАПЦ формально очолює митрополит Тернопільський і Подільський Мефодій. Проте великі Львівська, Рівненсько-Волинська і Таврійська єпархії офіційно розірвали стосунки з Мефодієм і зажадали безпосереднього підпорядкування вселенському патріархові Варфоломію.

Прихильники Української греко-католицької церкви (УГКЦ) становлять найчисленнішу після православних релігійну групу. УГКЦ утворено на Брестському соборі 1596 року з метою об'єднання православної та католицької церков. У Радянському Союзі 1946 року цю церкву було поставлено поза законом. Діяльність УГКЦ легалізовано у 1989 році. Протягом цього періоду УГКЦ була найчисленнішою забороненою релігійною організацією у світі. За роки незалежності України УГКЦ повністю відновила свою церковно-релігійну структуру. На 1 січня 2005 року налічувалося 18 єпархій, 3386 зареєстрованих громад і 2103 священики УГКЦ. На греко-католиків, кількість яких становить близько 4 мільйонів, припадає більшість віруючих у західному регіоні України.

Римо-католицька церква оформилася як церковна організація 1054 року. Традиційно асоціюється з громадянами польського походження, які живуть переважно у центральних і західних областях України. Римсько-католицька церква має 11 дієцезій, 870 зареєстрованих парафій, 484 священики задовольняють релігійні потреби близько 1 мільйона чоловік.

За роки незалежності в Україні різко зросла кількість протестантських громад. Найбільшою з них є Всеукраїнський союз об'єднань євангельських християн-баптистів (Союз баптистів), який, за його ж даними, об'єднує 500 тисяч членів і 2552 місцеві організації. Союз баптистів налічує 2394 зареєстровані релігійні громади і 3069 пасторів. Кількісно зростають і громади англікан, кальвіністів, лютеран, методистів, п'ятдесятників, пресвітеріан, а також мормонів, свідків Єгови, адвентистів сьомого дня та інших деномінацій.

Іудейська громада має в Україні давню історію, з часів Київської Русі. Дані про кількість єврейського населення дуже різняться. Згідно з інформацією Державного комітету статистики України, під час перепису населення 2001 року у країні зареєстровано 103 600 євреїв, однак, на думку деяких лідерів єврейських громад, їхня кількість сягає 300 000. Дані Всеукраїнської соціологічної служби в цілому підтверджують останню цифру. Вважається, що від 35 до 40% євреїв беруть активну участь у житті своєї громади. В Україні зареєстровано 240 іудейських релігійних організацій.

Внаслідок еміграції до Ізраїлю та країн Заходу кількість єврейського населення в Україні щороку зменшується на 14-21 тисячу чоловік. Крім того, середній вік євреїв у країні становить 60 років. Лідери місцевого єврейства та закордонні оглядачі зауважують, що в іудейських громадах на кожну народжену дитину припадає 9 смертей. Незважаючи на ці демографічні показники, іудейські громади живуть повноцінним життям завдяки зусиллям рабинів, які дедалі частіше відвідують Україну з часів набуття нею незалежності, а також збільшенню кількості громадян, які навертаються до іудейської віри та відкрито асоціюють себе з єврейством. Більшість євреїв сповідує ортодоксальний іудаїзм. В Україні зареєстровано 101 громаду прибічників руху "Шабат Любавич" та 50 громад прогресивного (реформованого) іудаїзму.

Деякі оглядачі вважають, що в Україні налічується 2 мільйони мусульман, хоча, за даними більшості джерел, їхня кількість значно менша. Шейх Тамім Ахмед, муфтії України, який є членом Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій, вважає, що у Києві живе 50 тисяч мусульман, переважно іноземців. Більшість українських мусульман - це кримські татари. У 1944 році за наказом Сталіна кримських татар силоміць депортували з Криму в Узбекистан, але у 1989 році вони почали звідти повертатися. В Україні налічується близько 300 тисяч кримських татар, 267 тисяч з яких живе на півострові.

За офіційними даними, в Україні діє 15 нетрадиційних релігійних рухів. На 1 січня 2005 року налічувалося 28 громад Товариства свідомості Кришни і 28 буддійських громад.

За урядовою інформацією, на 1 січня 2005 року в Україні діяло 173 теологічні навчальні заклади, на денних відділеннях яких навчалось 9494 студенти, а на заочних - 10 277 студентів. Вели активну роботу іноземні релігійні діячі багатьох віросповідань і деномінацій. За урядовими оцінками, 51% священників Римсько-католицької церкви є іноземними громадянами. Релігійні діячі, котрі приїждять в Україну з-за кордону, відіграють особливо важливу роль у функціонуванні протестантських і мормонських громад, основною передумовою кількісного зростання яких є місіонерська діяльність.

Іудейські громади також покладаються на допомогу іноземних релігійних лідерів: багато рабинів не є громадянами України. У 2004 році Україну відвідало за офіційними запрошеннями 11 978 закордонних релігійних діячів, 6658 з яких були громадянами США.

Розділ II. Стан релігійної свободи

Законодавча і правова база

Конституція України і Закон "Про свободу совісті та релігійні організації" гарантують громадянам свободу віросповідання. Держава в цілому шанує це право. Зазвичай влада на всіх рівнях намагається захистити це право і не допускати зазіхань на нього з боку як держави, так і приватного сектора. Однак представники деяких релігійних меншин і нетрадиційних релігій зустрічалися з труднощами при реєстрації громад і придбанні чи оренді майна.

В Україні офіційно святкується низка релігійних свят, зокрема Різдво, Великдень і Трійця, причому за юліанським календарем, яким користуються православні й греко-католики.

За законом, релігійне об'єднання, аби отримати статус юридичної особи, повинне зареєструвати свій символ віри і статут як регіональну чи загальнонаціональну організацію. Щоб бути зареєстрованим, воно має налічувати щонайменше 10 повнолітніх членів. Реєстрація дає релігійній організації право здійснювати економічну діяльність - видавати літературу, відкривати рахунки у банку, набувати майно, - а також претендувати на повернення державою майна, що їй належало. За законом, реєстрація має відбуватися протягом 1 місяця або 3 місяців, якщо органи влади вважатимуть за необхідне залучити експертів для з'ясування законності діяльності групи, яка подала заяву про реєстрацію. Відмова у реєстрації може бути оскаржена у суді.

Нині процес реєстрації зазнає серйозного перегляду, ініційованого після Помаранчевої революції та обрання Президентом України Віктора Ющенка. Раніше функції урядового органу, відповідального за реєстрацію релігійних організацій і за державну політику у сфері релігій в цілому, виконував Державний комітет України у справах релігій (Держкомрелігій України), який одержала Україна у спадок від радянських часів.

Держкомрелігій, головне відділення якого розташоване у Києві, мав філії в усіх обласних центрах держави та у містах Києві й Севастополі.

У минулому загальнонаціональні релігійні організації мали реєструватися у Держкомрелігій, а їхні обласні відділення - в обласних філіях Комітету. На практиці тривалість процесу реєстрації у Держкомрелігій становила в середньому 3 місяці, а при необхідності додаткової експертної оцінки іноді збільшувалася до 6 місяців. Так, наприклад, представники Прогресивної іудейської громади Харкова повідомили, що заяву про її реєстрацію місцева влада розглядала протягом року, перш ніж прийняти позитивне рішення.

Засоби масової інформації повідомили, що Президент В. Ющенко своїм указом від 22 квітня 2005 року скасував Держкомрелігій і передав його функції Міністерству юстиції та Державному секретаріатові. Цей крок був сприйнятий з обережним оптимізмом представниками найбільших релігійних громад, неурядовими організаціями та політологічними центрами, які загалом вважали Держкомрелігій архаїчною корумпованою структурою радянського зразка. Деякі великі релігійні об'єднання сприйняли рішення Президента негативно, стверджуючи, що Держкомрелігій, попри всі його недоліки, виконував важливу роль виразника інтересів релігійних організацій в уряді, виступав посередником у міжконфесійних суперечках і дискусіях між церквами та різними урядовими відомствами.

Процес передавання функцій від Держкомрелігій до Міністерства юстиції просувався повільно. Засоби масової інформації 18 травня повідомили, що у Кабінеті Міністрів було створено комісію, котра мала визначити, як саме він відбуватиметься. Комісію, яку очолив голова Держкомрелігій Віктор Бондаренко, зобов'язали "доповісти Кабінету Міністрів про виконану роботу" через три місяці. Станом на червень 2005 року Держкомрелігій продовжував виконувати свої функції так само, як і раніше. Складається враження, що цю установу просто перейменували у Державний департамент з питань релігій і підпорядкували Міністерству юстиції.

Провідні релігійні організації висловили невдоволення з приводу непрозорості процедури розподілу обов'язків скасованого Держкомрелігій між Міністерством юстиції та Державним секретаріатом. Зокрема, релігійні організації насторожує, що цей процес відбувався без їхньої участі. Незважаючи на заяви Міністерства про наміри "очистити від політики" процес реєстрації та привести українське законодавство у відповідність до європейських норм, релігійні організації, як і раніше, налаштовані скептично і скаржаться, що до них доходить мало інформації про те, чим насправді займатиметься структура- правонаступниця Держкомрелігій.

Найбільші релігійні організації непокоїть, що орган, створений замість Держкомрелігій, може припинити практику свого попередника, відмовившись від проведення систематичних консультацій із Всеукраїнською радою, котра представляє понад 90% релігійно активного населення країни. Всеукраїнська рада скликається один раз на 2-3 місяці і обирає керівництво за ротатійним принципом. Релігійні організації - члени Ради - використовують її як форум, на якому обговорюються потенційні міжконфесійні проблеми, а також як засіб спілкування з урядом при обговоренні законопроектів, що стосуються релігійного життя. Президент В. Ющенко провів свою першу зустріч з Радою 14 червня 2005 року.

Представники деяких невеликих релігійних груп скаржилися, що їхні організації було виключено зі Всеукраїнської ради за відмову давати хабарі, яких вимагали від них вищі посадовці Держкомрелігій.

В Україні немає державної релігії, однак існує тенденція до домінування УПЦ МП та УГКЦ відповідно на сході та заході країни. У деяких регіонах місцева влада стає на бік релігійної більшості, зокрема у багатьох областях країни вона підтримує УПЦ МП, а у західних - УГКЦ.

Президент В. Ющенко з моменту свого вступу на посаду кілька разів наголошував, що бачить Україну державою, де панує релігійна свобода, а люди задовольняють релігійні потреби відповідно до своїх уподобань. Крім того, 24 березня в інтерв'ю, даному засобам масової інформації, Президент сказав, що його уряд не буде "безпосередньо втручатися у церковні справи". Однак В. Ющенко висловився на користь створення в Україні помісної православної церкви. УПЦ МП на своєму березневому Священному синоді ще раз повторила тезу про неприйняття "механічного" об'єднання з УПЦ КП, яку вона називає "неканонічною".

Релігійне наставництво у державних школах заборонене, однак Президент В. Ющенко за підтримки духівництва чотирьох провідних християнських церков оголосив 29 червня про те, що він дав доручення Міністерству освіти запровадити у школах курс під назвою "Етика віри", починаючи з 1 вересня 2005 року. Незважаючи на те, що лідери іудейських громад в цілому підтримують вивчення етичних і громадянських норм у школі, вони наполягають, проводити його на засадах релігійної нейтральності. За словами Президента В. Ющенка, він теж схиляється до такого підходу. Школи, які діють при релігійних громадах, користуються правом вводити у плани позакласної роботи елементи релігійної освіти.

У червні 2004 року тодішній Президент Л. Кучма підписав поправки до Закону про альтернативну (невійськову) службу, ухвалені Верховною Радою у травні того ж року. Поправки передбачають, що альтернативна служба повинна тривати у 1,5 рази довше, аніж військова. У Збройних Силах проводять православні богослужіння і широко

використовують православну символіку.

Згідно з законом, релігійні організації користуються привілейованим статусом у тому відношенні, що лише вони мають право вимагати повернення майна, конфіскованого у них радянським режимом. За звітний період об'єктом розгляду були переважно будівлі та об'єкти, конче необхідні для задоволення релігійних потреб. Релігійні громади повинні звертатися з заявами про повернення їм майна до місцевих органів влади. Незважаючи на те, що ці заяви мають розглядатися протягом одного місяця, часто цей процес триває набагато довше.

Суперництво за власність між окремими конфесіями, як християнськими, так і іудейськими, ускладнює процес її повернення. Повільне повернення власності серед іншого пояснюється тяжким економічним становищем країни, яке істотно обмежує можливості відселення організацій і громадян, котрі займають приміщення, що раніше належали релігійним громадам. Деякі групи вважають темпи повернення власності релігійним громадам цілком задовільними, водночас інші говорять про відсутність у цій справі помітного поступу. Багато об'єктів, на які претендують релігійні організації, мають статус історичних пам'яток або зайняті іншими організаціями, у тому числі державними установами. Всі великі церкви закликали уряд до встановлення прозорої процедури задоволення законних вимог щодо повернення їм майна.

За офіційними даними, на 1 січня у розпорядженні релігійних організацій перебувало 20 607 споруд культового призначення, 6100 з яких було передано їм в оренду. У 2004 році у власність релігійних громад перейшло 632 храмові будівлі та приміщення, 15 з яких є архітектурними пам'ятками. На 1 січня 2005 року тривало спорудження 2445 храмів. За період з 1992 до 2004 року уряд взяв участь у фінансуванні будівництва 4398 культових споруд. Однак іудейські й баптистські громади скаржилися, що держава фінансує будівництво лише православних церков. Зокрема, уряд не виділяв коштів на будівництво та реконструкцію синагог.

Мусульманські лідери і представники меджлісу кримськотатарського народу визнають, що протягом звітного періоду уряд кримської автономії вживав заходів щодо налагодження міжконфесійного діалогу між мусульманами і парафіянами УПЦ МП. Водночас мусульманські ієрархи та активісти меджлісу стверджують, що ці заходи були неефективними.

Обмеження релігійних прав

Урядова політика і практика в цілому не перешкоджають вільному віросповіданню. Уряд продовжує сприяти поверненню віруючим будівель культового призначення, однак багато релігійних громад відзначають труднощі у спілкуванні з Київською міською адміністрацією та органами влади інших великих міст при виділенні земельних ділянок та отриманні дозволів на забудову. З цими проблемами зустрічаються не тільки релігійні громади.

Закон обмежує діяльність релігійних організацій, центри яких перебувають за межами України, і жорстко регламентує діяльність духівництва, проповідників і вчителів, які не є громадянами країни та представляють іноземні релігійні центри. Однак не було повідомлень про те, що уряд використовував ці положення для реального обмеження діяльності таких релігійних організацій. Релігійні діячі, аби одержати візу, повинні мати запрошення від зареєстрованої в Україні релігійної організації та дозвіл уряду. Вони можуть проповідувати, здійснювати культові відправи та займатися іншими видами канонічної діяльності "лише у тих релігійних організаціях, на запрошення яких вони прибувають в Україну, і лише з офіційної згоди державного органу, який зареєстрував статут і символ віри цих організацій".

Іноді органи влади у регіонах, де традиційно домінує та чи інша релігійна громада, вдаються до дискримінації конкуруючих конфесій при вирішенні питань реєстрації та повернення власності. Представники УПЦ КП, УГКЦ та Римсько-католицької церкви вказували, що адміністрація Кучми, а також місцеві органи влади на сході країни віддавали перевагу УПЦ МП. Аналогічні претензії мають і представники прогресивного іудаїзму, котрі зауважують, що державна адміністрація Дніпропетровської області зареєструвала лише осередок руху "Шабард Любавич".

Вищі ієрархи УПЦ МП скаржаться на те, що після Помаранчевої революції та обрання Президентом України Віктора Ющенка УПЦ МП зазнає дискримінації з боку Рівненської та Волинської обласних держадміністрацій. Зокрема, духівництво УПЦ МП стверджує, що губернатор Рівненської області Василь Червоний у квітні видав незаконне розпорядження, яким передав УПЦ КП храм у селі Милостиві, що належав УПЦ МП. Представники УПЦ МП стверджують також, що у Рівненській області місцеві чиновники та прибічники УПЦ КП не раз погрожували священикам УПЦ КП та членам їхніх сімей.

УПЦ МП протестує і проти рішення Сумської обласної ради від 21 лютого про наміри позбавити реєстрації її парафії нібито у зв'язку з порушеннями кримінального законодавства.

Ієрархи УПЦ КП скаржаться на те, що у низці областей, зокрема Одеській та Полтавській, де в органах влади переважають прихильники УПЦ МП, навмисно зволікають із реєстрацією парафій, які перейшли з УПЦ МП до УПЦ КП, причому зробили це з дотриманням усіх вимог законодавства. Представники УПЦ КП зауважують також, що місцеві адміністрації так і не повернули цій церкві храмових будівель у Дніпропетровську, Харкові й Житомирі.

Представники УГКЦ скаржаться на утиски з боку Одеської міської влади, яка не дозволяє їм придбати ділянку землі у межах міста.

Кардинал УГКЦ Любомир Гузар, а також провідні члени іудейської громади в Україні закликали уряд внести поправки до закону про освіту, який забороняє релігійним організаціям (ті ж УГКЦ) засновувати початкові та середні школи, провадити у них навчання.

Незважаючи на численні прохання римо-католицької громади та особисте звертання Папи Римського, уряд досі не повернув Римсько-католицькій церкві костел Святого Миколая та колишню єпископську резиденцію у Києві. Римо-католикам проте дозволяється відправляти у костелі щоденні ранкові меси, а також проводити недільні й святкові богослужіння. Римсько-католицька церква висловлює невдоволення з приводу відхилення їхніх запитів відносно повернення майна у містах Севастополі, Білій Церкві, Умані, Житомирі й Києві.

Лідери євангельських протестантських груп, які у минулому висловлювали стурбованість у зв'язку з імовірною дискримінацією з боку влади представників некорінних релігій, повідомляють, що протягом звітного періоду скарг на утиски від їхніх парафіян не надходило.

Не припиняють надходити скарги від іудейських громад на те, що ділянки землі, які їм належать, використовуються не за призначенням. Так, наприклад, ніякого поступу не спостерігається у вирішенні давньої запеклої суперечки довкола єврейського кладовища у місті Володимирі-Волинському Волинської області. У грудні 2002 року місцевий суд постановив припинити зведення багатоквартирного житлового будинку на території кладовища. Однак за розпорядженням Володимир-Волинської міської ради протягом 2003 року будівництво було завершено і більшість квартир заселена. Місцева іудейська громада скаржиться, що Держкомрелігій та Міністерство юстиції продовжували ухилятися від розв'язання конфлікту. Більше того, у червні 2005 року у місті Чорткові Тернопільської області на території єврейського кладовища, закладеного ще у XVII столітті, було почато несанкціоноване спорудження лікарняного корпусу. Як повідомляють лідери місцевої іудейської громади, будівельні роботи здійснювалися, незважаючи на попередження обласної держадміністрації про те, що кладовище є історичною пам'яткою, яка охороняється законом.

Представники мусульманства як у Києві, так і в Криму повідомляють про труднощі, з якими вони стикаються при реєстрації своїх громад. Так, наприклад, Харківська обласна державна адміністрація відмовлялася зареєструвати мусульманську громаду протягом 11 років. Лідери мусульманської громади висловлюють незадоволення діями Міністерства освіти, яке досі не дозволило відкрити єдину в Україні ісламську школу.

Взагалі мусульманські лідери зауважують, що зволікання уряду з вирішенням питань щодо повернення мусульманським громадам майна підриває авторитет прихильників помірному ісламу. Відсутність поступу у цій справі, особливо у Криму, змушує мусульман схилитися до радикальних ідей, зокрема тих, що проповідують послідовники організації "Хізб ут-Тахрір". Ісламське духівництво серед іншого скаржиться на неповернення мусульманам мечеті, збудованої у місті Миколаєві 118 років тому, та осквернення їхніх культових споруд - однієї у Дніпропетровську, а другої, вік якої сягає 150 років, - у кримському місті Масандрі. Вони звертають увагу і на мечеть XVIII століття, що досі лежить у руїнах у прибережному кримському місті Алушті.

Засоби масової інформації 20 травня 2005 року повідомили про акцію протесту, проведену членами буддійської общини перед вікнами головного управління Служби безпеки України (СБУ). Вони протестували проти затримання співробітниками СБУ 4 травня буддійського ченця з Японії Дзунсяя Тересави при перетині ним польсько-українського кордону. Тересаву зняли з поїзда, анулювали його українську візу, заборонили в'їздити на територію України впродовж 5 років і депортували назад до Польщі. Як стверджувала преса, ченця занесено до "чорного списку" Федеральної служби безпеки (ФСБ) Росії за його відверту критику військових операцій Росії у Чечні. Засоби масової інформації повідомили також, що 30 травня заборону було скасовано і японському ченцеві поновлено візу.

Повідомлень про затримання та ув'язнення через релігійні переконання не надходило.

Насильне обернення у віру

Не надходило повідомлень і про випадки насильного обернення у віру, в тому числі неповнолітніх громадян США, викрадених або незаконно вивезених зі Сполучених Штатів, або про відмову надати таким громадянам дозвіл на повернення до Сполучених Штатів.

Зазіхання з боку терористичних організацій

У звітному періоді повідомлень про зазіхання з боку терористичних організацій на ту чи іншу релігійну групу не надходило.

Покращення ситуації та позитивні тенденції у сфері релігійної свободи

Протягом звітнього періоду було зареєстровано кілька ознак, що свідчать про наявність позитивних тенденцій у сфері свободи совісті.

Президент В. Ющенко не раз, починаючи зі своєї інавгураційної промови, робив публічні заяви про право громадян на вільне віросповідання відповідно до їхніх уподобань. 24 січня В. Ющенко пообіцяв не втручатися у церковні справи.

Крім того, Президент В. Ющенко, батько якого був в'язнем концтабору "Аушвіц", прилюдно засудив антисемітизм і ксенофобію. Так, наприклад, 27 січня у Польщі на церемонії вшанування 60-ї річниці з дня визволення полонених концтабору "Аушвіц" В. Ющенко пообіцяв, що в Україні більше ніколи не постане так зване єврейське питання. Представники єврейської громади вітали наміри Президента боротися з антисемітизмом, проте деякі з них критично зауважили, що цю заяву Ющенко зробив у Польщі та перед Конгресом США, але - принаймні поки що - не перед парламентом своєї країни. У травні на зустрічі з лідерами Об'єднаних єврейських громад і Американського єврейського об'єднаного комітету з розподілу фондів (організація "Джойнт") та у червні під час розмови з головою і виконавчим директором Національної конференції колишнього радянського єврейства Президент В. Ющенко ще раз підтвердив свою рішучість щодо протидії антисемітизму.

Незважаючи на невисокі темпи повернення релігійним громадам деяких об'єктів, експропрійованих у них за радянських часів, уряд і далі продовжує це робити. Так, наприклад, протягом звітнього періоду влада передала мечеті мусульманським громадам у кримських містах Судаку та Феодосії, синагогу прогресивній іудейській громаді у кримському місті Євпаторії, а також Успенський собор у Харкові та безіменний православний храм у Севастополі УПЦ МП.

Крім того, на урядовому рівні відбулося святкування з приводу відновлення Святогірського монастиря у Донецькій області, якому за рішенням УПЦ МП надано статусу лаври - однієї з трьох на території країни.

За розпорядженням Кабінету Міністрів України продовжувала свою роботу комісія з вирішення питання про використання приміщень і території Нижньої та Верхньої лаври Києво-Печерського національного історико-архітектурного заповідника та монастиря Успіня Богородиці. Комісія розробила механізм передання колишніх церковних будівель та іншого майна у користування монастирям Святого Йони, Святого Лавра та Святого Пантелеймона, що належать УПЦ МП. Комісія також сформувала робочу групу для вирішення питань, пов'язаних із подальшим використанням і збереженням храмових споруд на території Почаївської лаври, що у Тернопільській області.

У червні 2005 року міська влада міста Кременчука (Полтавська область) нарешті прийняла довгоочікуване рішення і задовольнила прохання місцевої римо-католицької громади про виділення їй ділянки землі для побудови храму.

Під кінець звітнього періоду уряд готував до передання УПЦ МП Святокирилівську церкву у Києві, церкву Семи святих мучеників у Сімферополі та колишні монастирські будівлі у місті Старокостянтиніві (Хмельницька область). До передання Римсько-католицькій церкві готували Домініканський собор і колишню церковну будівлю у Львові та собор Святої Діви Марії в Івано-Франківську. Крім того, підготовлено документи для передання культурної споруди у місті Балті (Одеська область) Російській старообрядницькій православної церкві та будівлі на вулиці Богдана Хмельницького у Києві Союзу баптистів.

Уряд дав розпорядження Фонду державного майна України та Міністерству закордонних справ щодо подальшого сприяння фондові США - Україна у владнанні конфлікту з Введенським монастирем (УПЦ МП) довкола колишнього монастирського майна.

Держкомрелігій провів кілька робочих нарад, у тому числі виїзних, з Міністерством закордонних справ, Міністерством внутрішніх справ, Комітетом охорони державного кордону, Державною митною службою, Державним комітетом з туризму та іншими відомствами з метою підготовки до прибуття прочан, які щороку відвідують місце поховання цадика Нахмана в Умані.

Розділ III. Ставлення у суспільстві

Толерантні міжконфесійні відносини у суспільстві в цілому сприяють релігійній свободі, однак існують суперечності у стосунках між керівництвом конкуруючих релігійних організацій, які у деяких випадках негативно позначаються на стосунках між окремими релігійними течіями.

Політичні події, особливо ті, що відбулися під час і після президентських виборів і Помаранчевої революції, спровокували підсилення міжконфесійної напруженості. Лідери більшості великих релігійних організацій не дозволили втягнути себе у політичні чвари і закликали свою паству до молитов, зокрема за вільні й чесні вибори. Головним винятком стала УПЦ МП, яка, на думку неурядових організацій (НУО), аналітиків і представників УПЦ КП відкрито стала на бік проурядового кандидата - тодішнього Прем'єр-міністра Віктора Януковича.

Згідно з повідомленнями НУО та засобів масової інформації, священники УПЦ МП у східних областях України вели активну агітацію за Януковича, виголошували спеціальні молитви за Прем'єр-міністра та закликали парафіян голосувати за нього. Деякі оглядачі зауважували, що передвиборчу агітацію духовництво УПЦ МП проводило і в інших регіонах України та Києві. Вище духовництво УПЦ МП у Донецькій області переконувало паству, що опозиційний кандидат Віктор Ющенко - "прислужник диявола", та розповсюджувало матеріали, в яких стверджувалося, що обличчя Ющенка, спотворене внаслідок тяжкого отруєння діоксином, насправді є не чим іншим, як Божою карою за наміри буцімто "зрадити православ'я". У грудні 2004 року "5 канал" у телевізійній передачі "Закрита зона" транслював аудіозапис діалогу високопоставленого ієрарха УПЦ МП у Донецькій області з одним із керівників виборчого штабу Януковича. У розмові йшлося про грошові суми, які має отримати УПЦ МП за дискредитацію Ющенка.

Митрополит Донецький УПЦ МП Іларіон був однією з найпомітніших постатей на конференції в Луганській області, скликаній прихильниками Януковича, коли стало зрозуміло, що той не буде оголошений Президентом України за результатами сфальсифікованого другого туру президентських виборів у листопаді 2004 року. Єпископ Ужгородський УПЦ МП також відкрито підтримав Януковича.

12 грудня 2005 року, тобто після перемоги на президентських виборах Віктора Ющенка, вище духовництво УПЦ МП на конференції у Києві зробило заяву про те, що УПЦ МП у перебігу виборчого процесу офіційно не підтримувала жодного з кандидатів. Представники УПЦ КП та інших конфесій прилюдно спростували цю заяву. На прес-конференції, проведеній 12 січня, речники УПЦ МП стверджували також, що передвиборна агітація велася "багатьма деномінаціями", і пояснювали цей факт

"політизацією міжконфесійних відносин" у країні. Однак УПЦ МП не навела жодних свідчень політичної заангажованості інших церков.

Протягом звітного періоду поживалися дебати відносно можливого об'єднання деяких або всіх трьох провідних православних церков (УПЦ МП, УПЦ КП та УАПЦ) та надання УПЦ КП канонічного статусу помісної Української православної церкви. Після зустрічі Президента Ющенка з представниками "першого між рівними" вселенського патріарха Константинопольського Варфоломія пресі було оголошено: "Церква-матір, Константинопольський патріархат, вважає, що підпорядкування Київської митрополії Московському патріархату було здійснене вселенським патріархом Діонісієм без відповідної згоди та ратифікації Священного синоду Великої церкви Христової, Константинопольського патріархату".

Представники УПЦ МП проігнорували цю заяву як таку, що віддзеркалює думку архієпископа Всеволода, а не самого вселенського патріарха. Проте, як вважають ієрархи УПЦ КП та аналітики, вона може свідчити про те, що Варфоломій розглядає можливість прийняття офіційного правила про неканонічність рішення 1686 року, за яким територія України перейшла під юрисдикцію Російської православної церкви. Оскільки цей акт не відповідав встановленим церквою нормам, його чинність має бути скасована. Таке рішення було б для УПЦ КП великим кроком уперед на шляху до здобуття автокефального (незалежного) статусу, який в організаційному відношенні зрівняв би її з УПЦ МП.

Представники УПЦ МП заявили, що прихильники УПЦ КП, натхненні Помаранчевою революцією, обранням Ющенка Президентом та публічною заявою архієпископа Всеволода, скоїли низку нападів на священників УПЦ МП та захопили кілька її храмів, причому у деяких випадках це відбувалося за сприяння місцевої міліції.

Зокрема УПЦ МП стверджує, що 9 січня невідомі, ймовірно, з числа прихильників УПЦ КП, стріляли (але, як впливає із заяви, не влучили) у настоятеля церкви Святого Миколая у селі Мирному (Рівненська область), а 8 лютого підпалили майно УПЦ МП у селі Поліському тієї ж області. Більше того, представники УПЦ МП повідомляють, що 23 лютого УПЦ МП отримала від губернатора Херсонської області листа з вимогою дозволити парафіянам УПЦ КП проводити богослужіння у кількох церквах Московського патріархату на ротаційній основі, а 6 і 8 березня місцева влада спровокувала захоплення Святотроїцької церкви у селі Рохманові (Тернопільська область), що належала УПЦ МП. Під час інциденту священник УПЦ МП отримав "тяжкі тілесні ушкодження". Згідно з інформацією УПЦ МП, травмований священник після цього провів 57-денне голодування

на знак протесту проти рішення Тернопільського апеляційного суду, який своєю постановою зобов'язав парафіян УПЦ МП та УПЦ КП молитися у храмі по черзі. Трохи згодом, 17 березня, прихильники УПЦ КП "силоміць" зайняли церкву Святого Михаїла у селі Костинцях Чернівецької області, а 10 квітня зробили спробу захопити церкву Казанської ікони Божої Матері у селі Люхчому (Волинська область), яка належала УПЦ МП. Низка цих інцидентів продовжилася 23 квітня, коли група з 60 "бойовиків" УПЦ КП за підтримки місцевої міліції захопила церкву УПЦ МП у містечку Таращі Київської області, та 24 квітня, коли прихильники УПЦ КП побили парафіян УПЦ МП, намагаючись вдертися до церкви села Шубранця (Чернівецька область).

Представники Російської православної церкви за кордоном теж скаржаться на УПЦ КП, стверджуючи, що її парафіяни за потурання місцевої міліції захопили Святотроїцьку церкву в Одеській області. РПЦ за кордоном втягнута у ще в один майновий конфлікт з УПЦ КП - довкола церкви Святого Георгія в Одеській області.

Крім того, РПЦ за кордоном скаржиться на тиск з боку УПЦ МП, яка намагається заволодіти її храмами у місті Малині Житомирської області.

Міністр внутрішніх справ 25 травня спростував заяви про те, що місцеві правоохоронні органи стають на бік будь-якої із сторін у міжконфесійних чварах. Міністерство вимагає від своїх співробітників підтримувати мир і стабільність під час суперечок між прихильниками УПЦ МП та УПЦ КП. Міліціонери мають наказ зберігати нейтралітет і запобігати захопленню і нищенню церковного майна. Так, наприклад, за словами міністра, у травні місцева міліція захистила один із монастирів УПЦ МП у Рівненській області від захоплення віруючими УПЦ КП. Міністр внутрішніх справ наголосив, що рівне ставлення до всіх релігій є політикою уряду В. Ющенка.

Зберігається напруження на майновому ґрунті у стосунках між деякими парафіями УГКЦ та УПЦ МП на заході України. Ця ситуація є наслідком примусового об'єднання двох згаданих церков радянським режимом. Так, наприклад, УПЦ МП скаржиться на керівництво Закарпатської області, яке 6 квітня зажадало від неї звільнити церкви у селах Королевому, Сасовому, Черні, Веряці й Келечині, щоб передати ці храми УГКЦ. УПЦ МП відкрито виступає проти намірів УГКЦ розширити сферу свого впливу завдяки регіонам, де традиційно домінував Московський патріархат, однак переконливих аргументів на обґрунтування своєї позиції не наводить. УПЦ МП негативно ставить до планів УГКЦ заснувати свій патріархат і різко критикує рішення кардинала Гузара перенести свою резиденцію зі Львова у Київ до грудня 2005 року.

Лідери Союзу баптистів звинувачують УПЦ МП, що вона у своїх офіційних заявах і далі

продовжує називати баптистів сектантами - словом, яке в українській мові має негативний відтінок.

Мусульманські лідери Криму, як і члени меджлісу кримськотатарського народу, звинувачують УПЦ МП у підбурюванні своїх парафіян до актів насильства щодо мусульман і татар у Криму. За деякими повідомленнями, священики УПЦ МП у Криму опікують членів каральних загонів, що складаються з етнічних росіян, які називають себе козаками. Вони переконують їх, що насильство щодо кримських татар є виправданим засобом "захисту православ'я".

Члени меджлісу та деякі кримські правозахисні групи критикують кримську владу за дозвіл на використання у школах підручників, які містять історично некоректні й провокаційні відомості про татар і мусульман. При цьому правозахисники особливо часто вказують на популярний підручник Віктора Мисана "Нариси з історії України", що містить понад 20 фрагментів, де мусульмани згадуються у негативному контексті. Зокрема у ньому наведено чутку про те, що татарські діти буцімто часто використовували "літніх і німецьких українських бранців як живі мішені для стрільби з лука та рубали їх, вправляючись у фехтуванні шаблями". Підручник для 8 класу "Історія України. XVI-XVIII сторіччя", автором якого є А.К. Швидко, також змальовує мусульман у негативному світлі. В ньому, зокрема, помилково стверджується, що "не було такого року, щоб татари не напали на Україну, палили її села та міста, вбивали і брали у полон її людей". Одна з найбільших кримських правозахисних груп вважає, що така дезінформація створює у молоді враження, що "татари - зло для України і що вбивати та грабувати їх - шляхетна справа".

Кримськотатарські активісти продовжують наполягати на перенесенні великого торжища з території старого мусульманського кладовища у кримському місті Бахчисараї.

Протягом звітного періоду мали місце акти антисемітизму. Однак не всі члени іудейської громади вважають, що антисемітизм в Україні "піднімає голову".

Свастика, антисемітські графіті та лозунг "Ющенко - ворог України" були виведені фарбою 13 червня біля входу до єврейського центру "Га-Тіква" в Києві.

Сумнозвісна Міжрегіональна академія управління персоналом провела 3 червня 2005 року в Києві конференцію, на якій промовці нібито закликали до депортації всіх євреїв з України. За повідомленнями єврейських лідерів, у конференції брав участь священник УПЦ МП.

У Дніпропетровську 2 травня 2005 року вандали обмалювали свастикою та пообписували погрозами і лайкою стіни синагоги, розташованої на вулиці Коцюбинського.

Згідно з повідомленням єврейського інформаційного агентства AEN, група, що іменує себе "Партією націонал-патріотів", роздала у Донецьку на площі Леніна близько тисячі листівок із закликом бити євреїв. У листівках, зокрема, говорилося, що треба "розстрілювати змовників і лідерів міжнародних сіоністських політичних і релігійних організацій, що діють на території України".

28 березня уряд офіційно зареєстрував дрібну відверто антисемітську Українську консервативну партію, однією з програмних засад якої є боротьба з фашизмом і сіонізмом, повернення до радянської практики зазначення у паспорті національності громадянина.

У місті Ізмаїлі (Одеська область) 22 березня 2005 року вчинено ще один акт вандалізму. На стінах і дверях місцевої синагоги було написано антисемітські лозунги німецькою мовою та намальовано свастику. 17 березня велику свастику намалювали на синагозі Бродського у Києві.

Засоби масової інформації 26 лютого 2005 року повідомляли, що відомий акордеоніст Ян Табачник, єврей за національністю, звинуватив віце-прем'єр-міністра Миколу Томенка в антисемітських зауваженнях на його адресу. У своєму інтерв'ю на радіо Томенко сказав, що в Україні повинні виступати "українські артисти, а не самі лише табачники і кобзони" (Йосип Кобзон - популярний російський співак єврейського походження). Як пояснив Томенко пресі 23 березня, він мав на увазі, що уряд Ющенка допомагатиме всім артистам незалежно від їхніх політичних поглядів і національності, і що буде припинено практику епохи Кучми, коли деяким із них вибірково створювали режим сприяння в обмін на політичну підтримку. Думки представників іудейської громади щодо того, чи слід вважати заяви Томенка антисемітськими, розділилися.

1 лютого 2005 року було осквернено синагогу в Івано-Франківську. Згідно з повідомленням інформаційного агентства АЕН, зловмисники розбили кілька вікон і розмалювали стіни свастикою.

Міліція міста Сімферополя продовжує розслідування інциденту, що стався 8 січня 2005 року, коли група скінхедів напала на 13 учнів єврейської денної школи "Шабат". Двох учениць віком 11 і 16 років було госпіталізовано: одній було заподіяно струс мозку, а другій зламано ніс.

На початку серпня 2004 року в центрі Одеси на двох рабинів накинuloся троє чоловіків з явними ознаками алкогольного сп'яніння. Рабини за підтримки кількох випадкових перехожих відбили напад. Міліція затримала одного із нападників, який під час допиту сказав, що мав намір убивати євреїв. Двох інших винуватців інциденту міліція не знайшла.

Наприкінці серпня 2004 року до учня єврейської початкової школи Хаїма Дубнова, який разом зі своєю сім'єю гуляв центром Донецька, наблизилася група молодих людей, що скандували антисемітські гасла. Вони повалили Дубнова на землю і завдали йому кілька ударів ногами. Постраждалого госпіталізували з травмою голови.

Теж у серпні 2004 року міліція повідомила засобам масової інформації, що на кладовищі "Донецьке море" у Донецькій області було скоєно акт вандалізму. Суд над чотирма неонацистами, звинуваченими у цьому злочині, відбувся 7 лютого 2005 року. Як повідомляють засоби масової інформації, місцева іудейська громада наполягала на пом'якшенні вироку, оскільки всі четверо були вихідцями з украї малозабезпечених родин. Двоє дорослих нападників були засуджені до позбавлення волі умовно, а двоє неповнолітніх - до "примусових виховних заходів" під наглядом батьків.

У серпні 2004 року засоби масової інформації повідомили, що на тому самому кладовищі було сплюндровано ще 15 могил. На деяких із перекинутих надгробків фарбою з аерозольного балончика було написано число "666", яке вважають біблійним знаком сатани. Міліція не знайшла винуватців цього злочину.

У липні 2004 року веб-сайт MIGnews.com і газета "Факти" повідомили про напад на

рабина у Києві поблизу синагоги Бродського. До рабина Хаїма Піковського, який прямував до синагоги у традиційному одязі ортодоксального іудея, підійшов невідомий "хуліган" і, вилаявшись на адресу священика, вдарив його. За словами адвоката Піковського, міліція зайнялася розслідуванням інциденту і затримала підозрюваного, однак невдовзі відпустила його, посилаючись на відсутність доказів.

У липні 2004 року засоби масової інформації повідомляли, що головний на той час опозиційний парламентський блок "Наша Україна" виключив зі своїх лав народного депутата Олега Тягнибока за антисемітський виступ на одному з передвиборчих мітингів у Івано-Франківську. Обласний суд постановив зняти з Тягнибока звинувачення у розпалюванні міжетнічної ворожнечі у зв'язку з відсутністю законних підстав для порушення кримінальної справи. Під час інтерв'ю національному телебаченню Тягнибок відмовився вибачитися за свої слова.

Попри посередницькі зусилля з боку лідерів місцевих іудейської та греко-католицької церков триває суперечка між християнами та іудеями довкола спорудження хрестів на старому єврейському кладовищі у місті Самборі на Львівщині.

Міліція продовжує розшукувати вандалів, які у травні 2004 року сплюндрували кілька десятків надгробків на єврейській та християнській ділянках Куренівського кладовища у Києві.

За даними Єврейської ради Рівненської області, місцева влада відновила понівечений меморіал "Сосонки". Минулого року активісти іудейської громади бачили зловмисників, які знімали позолочені деталі з пам'ятників меморіалу на місці масового поховання євреїв, закатованих нацистами.

Не надходило повідомлень про затримання підозрюваних у причетності до актів вандалізму, скоєних у червні 2002 року на території меморіалу жертв Голокосту в Житомирі.

Антисемітські публікації часто з'являлися у малотиражних газетах і бюлетенях, однак подібні матеріали рідко публікують загальнонаціональні видання.

Ганебну репутацію найактивнішого поширювача антисемітських матеріалів у країні має

Міжрегіональна академія управління персоналом (МАУП), що, як вважається, користується фінансовою підтримкою урядів Лівії та Палестини. Цей заклад видає щомісячний журнал "Персонал" і щотижневу газету "Персонал-плюс". Оглядачі зазначають, що у них кожного місяця з'являється щонайменше одна велика антисемітська стаття. Так, наприклад, газета "Персонал-плюс" у номері за 14-19 квітня 2005 року надрукувала "відкритого листа" Президентові В. Ющенку, голові Верховної Ради В. Литвину та голові Верховного Суду В. Маляренку, в якому закликала до проведення парламентського розслідування "злочинних діянь організованого єврейства в Україні". За твердженням "Персоналу-плюс", під листом підписалося понад "100 провідних науковців, політичних і громадських лідерів", у тому числі народних депутатів, одного з яких (Олега Тягнибока) було звільнено з парламентської фракції "Нашої України" за антисемітські погляди.

Єврейську громаду, яка критикувала появу згаданих публікацій у виданнях "Персонал" і "Персонал-плюс", підтримали вищі урядовці. Так, наприклад, 22 квітня державний секретар Олександр Зінченко оприлюднив офіційну заяву від імені Державного секретаріату, у якій денонсував "відкритого листа" і засудив "будь-які прояви антисемітизму". Крім того, Зінченко кілька разів наголосив на ключових моментах своєї заяви у програмах новин, що транслювалися по національному радіо 22-23 квітня 2005 року.

Незважаючи на судовий позов, поданий у березні 2004 року Державним комітетом з національностей та міграції на газету "Ідеаліст", це видання продовжує публікувати антисемітські статті.

Станом на червень 2005 року тривав суд над популярною газетою Соціалістичної партії "Сільські вісті". Газета оскаржила попереднє судове рішення, що передбачало закриття цього видання за розпалювання міжнаціональної ворожнечі шляхом публікування антисемітських матеріалів. Проте газета продовжує регулярно виходити. Президент Ющенко 11 березня 2005 року вручив державні нагороди кільком співробітникам газети у зв'язку з 85-річчям від дня її заснування.

Розділ IV. Політика уряду США

Уряд Сполучених Штатів обговорює питання релігійної свободи з українським урядом у загальному контексті своєї політики, спрямованої на утвердження прав людини.

Більшість закордонних релігійних діячів, які працюють в Україні, є громадянами США, і Посольство при потребі вживало заходів, аби забезпечити їм можливість відстоювати свої права згідно з законом.

Посол США в Україні та інші працівники Посольства висловлювали зацікавленість уряду США становищем релігійної свободи, підтримували безперервний діалог з урядом та лідерами релігійних громад з цієї проблеми, а також брали участь у заходах з приводу визначних подій у релігійному житті країни.

Протягом звітного періоду Посольство підтримувало тісні контакти не лише з духовництвом, а й з мирянами - лідерами релігійних громад та представниками організацій соціальної допомоги, які діють при релігійних об'єднаннях, зокрема співробітниками "Карітасу", "Сохнуту" й Американського єврейського комітету з розподілу фондів "Джойнт", які працюють у країні. Крім того, Посольство організувало зустрічі з цими групами для членів Конгресу Сполучених Штатів та інших офіційних осіб США, що відвідували Україну.

Посольство уважно стежило за судовим розглядом справ, які стосуються відновлення релігійних прав і свобод представників різних деномінацій. Зокрема співробітники Посольства проводили моніторинг у справах, порушених за фактами плюндрування могил у містах Самборі та Володимирі-Волинському, обговорювали їх з посадовцями Державного комітету у справах релігій, Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ і співробітниками Кабінету Міністрів та Адміністрації Президента.

Протягом звітного періоду посол США у розмовах з вищими посадовими особами включно з Президентом, Прем'єр-міністром, міністрами юстиції та транспорту, який забезпечує неформальний зв'язок Президента з іудейською громадою, не раз звертався до самбірської та володимир-волинської тематики, а також піднімав інші питання, пов'язані з поверненням і збереженням майна, що належало релігійним громадам.

У звітному періоді співробітники Посольства провели низку зустрічей з лідерами мусульманських громад Києва та Одеси, а також Автономної Республіки Крим, з метою кращого ознайомлення з їхніми проблемами. Посол США організував у Києві обід "іфтар" під час святкування Рамадану.

У вересні 2004 року співробітник Посольства США відвідав місце щорічного паломництва прочан-хасидів, які приїздять до могили засновника їхньої секти, похованого в Умані.

У листопаді й грудні 2004 року посол США обговорював з вищими урядовцями, у тому числі з генеральним прокурором, суперечку між Російською православною церквою за кордоном і УПЦ МП докола права власності на церкву Святого Георгія в Одесі.

14-19 лютого Посольство США організувало виступ перед аудиторією Києва, Миколаєва та Сімферополя відомого баптистського проповідника Елберта Ренсома, який розповів про роль і місце релігійних організацій в американському русі за громадянські права.

29 березня 2005 року посол США відвідав церемонію підписання великої угоди між Національним музеєм Голокосту США та Українським національним архівом, яка має надати науковцям музею доступ до важливих архівних документів, що зберігаються в Україні. Посольство також влаштувало прийом з приводу цієї події.

25 травня посол США порушив перед міністром внутрішніх справ питання про скарги УПЦ МП на спроби прихильників УПЦ КП захопити майно УПЦ МП. При цьому посол наполягав на перевірці повідомлень про те, що співробітники міліції у деяких випадках стають на бік УПЦ КП. Посол звернув особливу увагу на інцидент, що мав місце в Одеській області, де віруючі УПЦ КП захопили церкву Святої Трійці, що належала Російській православної церкві за кордоном. Під час відвідання Львова у квітні й травні 2005 року співробітники Посольства зустрілися з представниками різних деномінацій з метою глибшого вивчення міжконфесійних відносин у Західній Україні та проблем, що стоять як перед УГКЦ, так і перед Римсько-католицькою церквою.

2-4 червня 2005 року перед журналістами, студентами і активістами НУО виступив лауреат премії "Профілі відваги" Дін Колденговен, який поділився своїм досвідом подолання релігійної нетерпимості, набутим нам на посаді мера міста Палос Гейтс (штат Іллінойс).

У звітному періоді Посольство схвалило план надання гранту Українському католицькому університетові терміном на 8 місяців для проведення досліджень стану релігійної свободи у країні. Посольство затвердило і три програми для міжнародних відвідувачів - з

ісламу, сприяння міжконфесійному діалогу та вивчення вимог законодавства США щодо ставлення до релігійних організацій на федеральному рівні, в окремих штатах і на місцевому рівні. Учасники цих програм мають відвідати Сполучені Штати до кінця 2005 року.

Представники Державного департаменту та Комісії США зі збереження американської культурної спадщини за кордоном упродовж звітного періоду провели у Вашингтоні низку зустрічей з урядовцями і релігійними лідерами.

Інститут релігійної свободи

www.irs.in.ua

Джерело: [сайт Посольства США в Україні](#)